

PROBLEM KOSOVA SRJ/SRBIJA I KOSOVO U EUROPSKOJ GEOSTRATEGIJI*

RADOVAN PAVIĆ

Bitne promjene u Europi nakon 1989./90. godine imaju i jednu posebnu i zanimljivu osobinu, odjednom postaju izuzetno važni i neki mali narodi, na malim prostorima i bez nekog važnijeg europskog gospodarskog udjela. A postaju značajni upravo po nekim geostrateškim osobinama, što vrijedi i za Kosovo.

Da bismo se približili tom pitanju nužno je poći od sadržaja najšireg europskog značenja. Tako je prvo što izaziva interes, širenje i nastanak novog NATO-a čiji je cilj jasan: stvoriti novo sigurnosno područje kao zonu koja bi povezala Baltik s Crnim, Egejskim, Jonskim i Jadranskim morem, i koja bi bila i barijera prema Istoku, ali bi u isto vrijeme novim odnosima bila garancijom i stabilnosti unutar same te zone. Međutim, naprotiv, u toj zoni koja bi morala biti maksimalno sigurna i stabilna javljaju se novi prostori i jezgre nestabilnosti, i to u trokutu Albanija-Kosovo-Makedonija (a blizu je i Sandžak) što je nepovoljno i za šire regionalne odnose.

Da bi se razumio čitav problem, jedna je od odlučujućih sastavnica razumijevanje prostornih odnosa, a geostrategija se najviše i temelji na tim odnosima. I upravo zbog toga, umjesto opširnijega teksta poslužiti ćemo se primijenjenom kartografijom. Prvo što nas zanima jest pitanje položaja Kosova /Albanije/ (zapadne) Makedonije u širem europskom geostrateškom kontekstu.

1. Države članice izvornog NATO-a iz 1949. godine. Za vrijeme hladnoga rata Srednja Europa je podijeljena, dok je zbog postojanja SFRJ situacija u središnjoj južnoj Europi bila složena.

Osnovna je geostrateška značajka tada bila postojanje barijere prema Istoku. Barijera, istina, nije dovoljno duboka, ali je ipak barijera. Još nema okruženja oko SSSR-a (Heartland), a Jugoslavija se već nalazi u izrazitom međuprostoru.

2. Širenje NATO-a s označenom godinom. Važno je uočiti da raspadom Varšavskog ugovora (1991.) nestaju Srednja Europa i dio Balkana kao tamponska zona Istoka i da se dio tog prostora vraća Zapadu.

Najprije se (1952.) formira natovsko okruženje (posredstvom Grčke i Turske), Jugoslavija je prekid u tom okruženju, a od 1997. godine još uvijek nema natovske spojnice između srednje Europe i Sredozemlja.

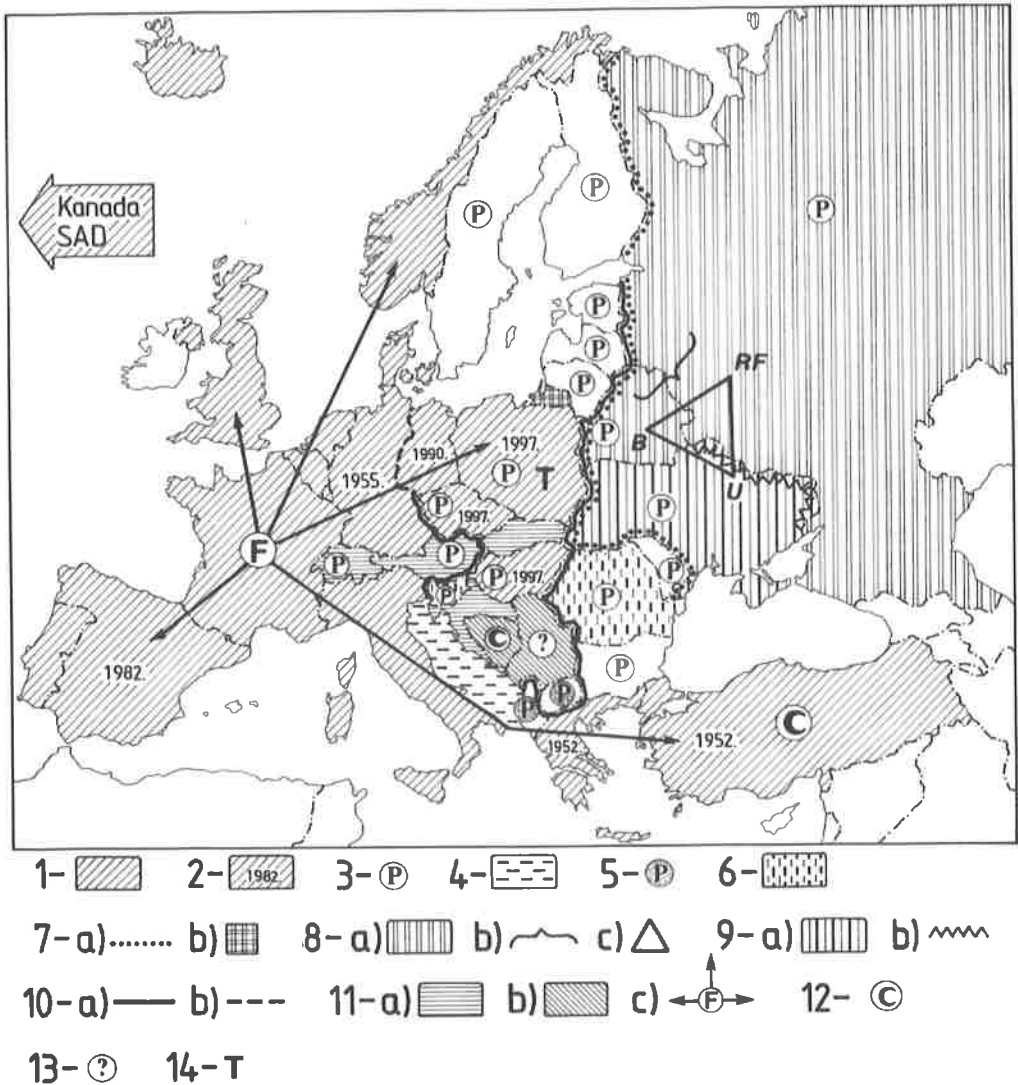
3. Države članice organizacije "Partnerstvo za mir". U članstvu su i Poljska, Češka i Mađarska, ali je njihovo članstvo zapravo već bespredmetno, jer su te države primljene u NATO (1997.) Neke države smatraju da "Partnerstvo za mir" predstavlja predsoblje NATO-a, što je velikim dijelom zabluda.

4. Jadranski akvatorij (i Otrantska vrata) koji je unatoč participacije SRJ posvema u rukama Zapada (apsolutno more Zapada) i NATO-a, i zajedno s nizom srednjoeuropskih i balkanskih država čimbenik okruženja južne europske geostrateške praznine (vidi legendu 11 a) i b).

5. Albanija i Makedonija kao posebno interesno područje NATO pakta, ujedno i članice "Partnerstva za mir".

6. Države s najviše izgleda da uđu u NATO u slijedećem krugu prijama (Slovenija i Rumunjska)

* Autor je insistirao da se prilog objavi onako kako je napisan prije sastanka u Rambouilletu.



Sl. 1. Stari i novi NATO

7. a) Nova granica između Zapada i Istoka pomiče se prema istoku (granica Istoka prema Zapadu, naravno nikako ne znači da je sve zapadnije od te granice - zaista Zapad)

b) na Zapadu ostaje izolirana eksklava Kalinjingradske oblasti (pripada Ruskoj federaciji)

8. a) Ruska Federacija kao pravi Istok i države koje

b) teže što boljem međusobnom povezivanju

c) ideja ruskog književnika Solženjicina da bi tri slavenske države (Ruska Federacija,

Bjelarus i Ukrajina) trebale formirati novu slavensku državnu zajednicu

9. a) Ukrajina kao država koja se što više nastoji oteti utjecaju Ruske Federacije i približiti Zapadu, što ovaj i ohrabruje

b) ukrajinska geostrateška i politička barijera između Ruske Federacije i Zapada

10. a) Baltičko-jadranska zona s naj-intenzivnijim političko-geografskim promjenama od 1989.

b) nekadašnja granica SR Njemačke i DDR-a

11. a) Države geostrateške praznine koje

više ili manje okružuju NATO i zbog svoga geostrateškog položaja ulaze u okvir bitnih interesa Zapada, mada nisu članice NATO pakta. Nije logično da Republika Hrvatska nije članica ni "Partnerstva za mir", niti je skori potencijalni član NATO-a. Neprihvaćanje Republike Hrvatske očiti je izraz protuhrvatske politike kojom se žele postići neki drugi ciljevi. Republici Hrvatskoj ne pomaže niti to što u usporedbi s mnogima ima najvjerodostojniju vojsku koja nešto doista može jamčiti i bez koje Daytonski sporazum uopće nije bio moguć.

b) u geostratešku prazninu ubrajaju se i BiH i SR Jugoslavija. Za BiH i SRJ logično je da nisu članice "Partnerstva za mir", jer ne mogu biti garant ni svoje vlastite sigurnosti (BiH), niti one okolne (SRJ).

c) bez obzira na karakter članstva Francuske u NATO-u, ona je u geostrateškom smislu uvijek bila ključna zemlja povezivanja svih dijelova NATO-a, dok se kao izolirani ratovski otok danas izdvaja Mađarska.

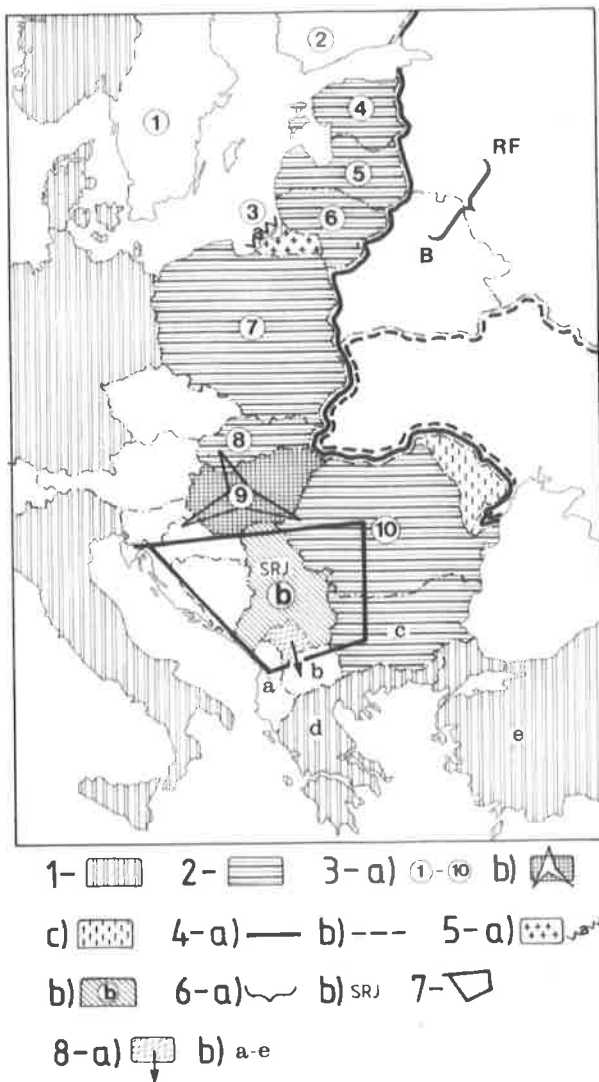
12. (C) kao novi bitni sadržaj nove Europe je i potencijalno značenje islama: pri tome je važno da u Turskoj, koja je inače izrazito islamska zemlja, islam (za sada), izgleda, nema mogućnosti da krene putem fundamentalizma. Za razliku - u dijelu BiH novija jaka islamizacija društva otvara mogućnosti i za razvitak fundamentalizma.

13. (?) SR Jugoslavija, kao država specifične lokacije i specifičnih osobina, koja danas očito nije ni Zapad a niti Istok, nego Balkan (i to po većini svojih negativnih odrednica), pri čemu uživa prednost da se zbog svoje geostrateške lokacije može približavati bilo Zapadu, bilo Istoku, uz podjednaku moguću dobrodošlicu s objiju strana.

14. (T) U današnjoj geostrategiji NATO-a Poljska se smatra glavnim tamponskim područjem, premda se više uopće ne računa s mogućnošću masovnog ruskog vojnog prodora duž

tradicionalnog koridora ratova (ušće Rajne-Berlin-Varšava-Minsk-Smolensk-Moskva), što znači da je u geostrateškom smislu uloga Poljske upravo bespredmetna.

Bitna je geostrateška osobina ovog prostora sljedeća: strateška dubina se znatno povećala (u Poljskoj gotovo za 600 km), zatim u NATO je ušla i Mađarska, kao ključna spojnica i čvorište prema sjeveru, jugozapadu i jugoistoku. Slovačka je nelogično izostavljena iz



Sl. 2. Potencijalna i dijelom ostvarena istočna zona NATO-a s izrazitim neredom na spojnici srednjoeuropskog i jugoistočnog krila NATO-a: položaj geostrateškog četverokuta i SR Jugoslavije.

članstva, mada ima bitno značenje za kontinuitet geostrateške zone između Baltika i Sredozemlja; Rumunjska i Bugarska također nisu članice NATO-a, dok je na mjestu najpogodnije spojnice srednje Europe prema mediteranskom krilu NATO-a, (Mađarska-Grčka) locirano krizno područje SRJ/Kosovo-Albanija-Makedonija/zapadna Makedonija.

1. Stare članice NATO-a (do 1997. godine)

2. članice novog NATO-a u slučaju idealnog širenja te organizacije na geostrateškim osnovama.

Uključen mora biti i Baltik (Estonija, Letonija i Litva), zatim Slovačka, Rumunjska i Bugarska. Time se ostvaruje dominacija na Baltiku, zona prema istoku postaje kontinuirana, ostvarena je spojnica s jugoistočnim krilom NATO-a (Grčka, Turska). Budući da glavno geostrateško težište postaje ta zona - Češka, Austrija, Slovenija i Hrvatska nisu nužne kao članice NATO-a.

3. a) 1 - 10, zbog praktički neutralnog statusa Švedske i Finske i dominacije NATO flote u Baltičkom moru NATO nije nužno proširiti do arktičkog bazena (područje od 1-10 predstavlja posve sigurni i stabilni prostor, a dalje prema jugu nastavlja se onaj dio potencijalnog NATO-a i pronatovskih država koji može biti uključen u značajne regionalne probleme.

b) Mađarska, kao apsolutno najvažniji član NATO-a u Srednjoj Europi, budući da predstavlja spojnicu između Baltičkog, Jadranskog i Crnog mora, što je nastavak uloge nekadašnje geostrateške lepeze vojnih operacijskih pravaca.

c) Iako bi Moldavija mogla (?) činiti dio natovske barijere prema Istoku, ona je zbog svojih malih relevantnih potencijala i prednosti susjedne Rumunjske - nepotrebna kao članica NATO-a

4. a) granica Istoka

b) granica Ukrajine koja se država najviše otima Istoku

5. a) ruska Kalinjingradska oblast potencijalno se nalazi u natovskom okruženju (osim s mora, ali i to samo djelomično) zbog čega je danas za Rusku Federaciju više geostrateški teret, nego što može predstavljati neku prednost.

b) SR Jugoslavija je locirana iza isturene

potencijalne natovske barijere, pa iako je ruski saveznik i štićenik, ne predstavlja geostratešku opasnost za Zapad jer se nalazi u natovskom i pronatovskom okruženju u čemu joj ne pomaže ni pristup k moru.

6. a) (B,RF) - nastojanja oko što potpunije svakovrsne povezanosti na osovini Bjeloruska Federacija, pri čemu se

b) (SRJ) - neki krugovi u SRJ također nastoje što više približiti toj osovini (1988.)

7. Zato je *geostrateški četverokut* (R. Hrvatska-Rumunjska-Albanija-Bugarska) od ključne važnosti za odnose snaga i vrijednost natovske barijere na spojnici između srednjoeuropskog i sredozemnog sektora NATO-a. Važno je naglasiti da su sve države geostrateškog četverokuta prozapadnjački orijentirane. SRJ je tako posve izolirano područje, dok geostratešku vrijednost nema niti BiH. Za vezu između Italije i Mađarske nije nužna Slovenija (S), jer tu ulogu bolje može ispuniti R. Hrvatska.

8. a) iako se Kosovo kao područje krize nalazi izolirano prozapadnjačkim državama, ipak postoji (posve neopravdano) bojazan prelijevanja krize najprije na Makedoniju, a onda

b) i na širi prostor, što, međutim, nije baš realno (a - Albanija, b - Makedonija, c - Bugarska, d - Grčka, e - Turska)

VELIKI SVIJET JE NA STRANI SRBIJE

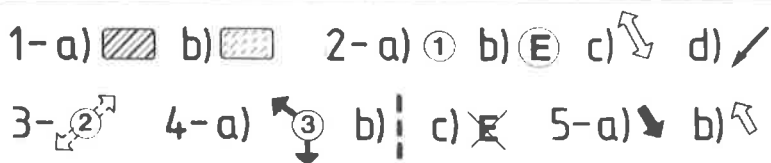
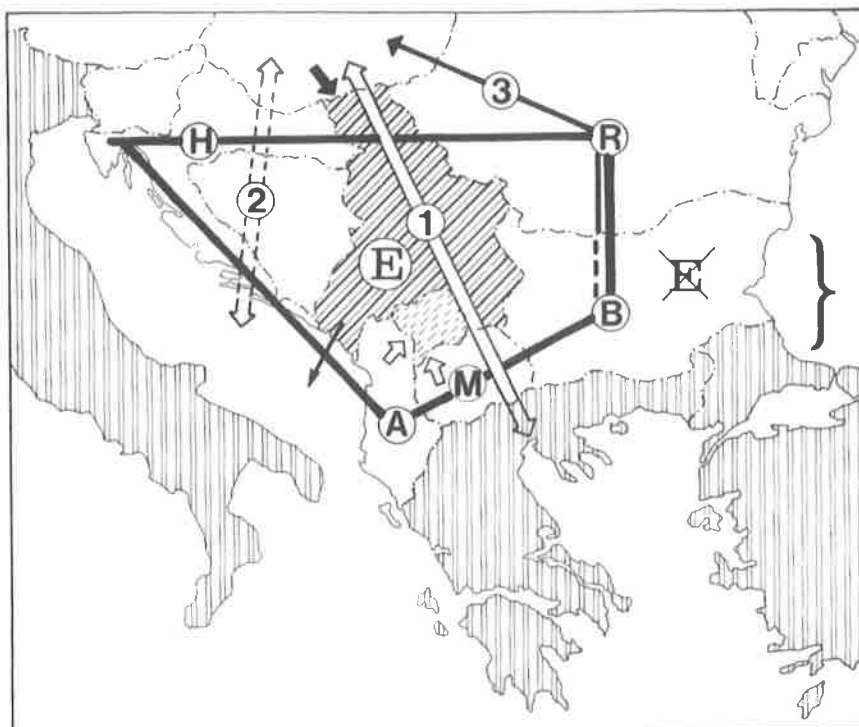
U razumijevanju očite naklonosti Zapada SR Jugoslaviji treba razlučiti dva razdoblja i dva razloga: u nešto *starijem* razdoblju naklonost se temeljila prije svega na geostrategiji, jer u nekoj kriznoj europskoj situaciji upravo je SRJ ta koja je:

a) na isturenom položaju prema Istoku, ona je zatim

b) veza srednjoeuropskog i južnog krila NATO-a (Podunavlje-Grčka/Turska) i konačno, ona

c) Rusiji može negirati ili omogućavati uporišta na Jadranu - geostrateški položaj SRJ važniji je, dakle, od onog Republike Hrvatske ili BiH.

Ali za razliku od toga, *novija* se faza naklonosti osniva na nečemu drugom: naime, budući da je i Rumunjska ozbiljan kandidat za



Sl. 3. Geostrateški četverokut i položaj SR Jugoslavije u prostoru središnje Južne Europe. (Južna je Europa locirana između Pirenejskog poluotoka i Kaspijskog jezera, a u njezinom središtu nalaze se Balkan i dijelovi Srednje Europe i Sredozemlja)

NATO, a istu želju ima i Bugarska (koja više očitno neće postati Istok, čime Rumunjska i Bugarska preuzimaju negdašnju ulogu SRJ) - onda to znači da se naklonost Zapada SR Jugoslaviji mora temeljiti ne više na geostrategiji, nego na političkim odnosima najšireg europskog dometa, što znači: *nužno je biti na strani SRJ jer se time ne antagonizira Rusija*, a ona je - u krajnjoj konzekvenci - mjerilo svega i determinanta zapadno-balkansko-ruskih odnosa. Jasno je, dakle, da se u odnosu prema SR Jugoslaviji - radi o dva bitno različita razdoblja i dva bitno različita razloga.

1. a) SR Jugoslavija i

b) Kosovo u okviru središnjeg južноеuropskog geopolitičkog i geostrateškog četverokuta

koji ima ključno značenje u ovom dijelu Europe (H - Hrvatska, R - Rumunjska, A - Albanija, B - Bugarska).

Iako je po mnogome Albanija daleko najslabije uporište geostrateškog četverokuta, ipak je u okviru izrazitog natovskog interesa.

Važno je uočiti da se na južnoj spojnici četverokuta nalazi Makedonija (M) koja isto tako izaziva bitan interes NATO-a, jer graniči s Kosovom, a izložena je i (navodnoj) opasnosti prelijevanja krize

2. a) (1) - U razdoblju dok Rumunjska i Bugarska nisu bile u kombinaciji da postanu članice NATO-a, SR Jugoslavija je za Zapad imala izuzetno značenje zbog

b) isturenosti prema Istoku (E)

- c) spoja Mađarske i Grčke i
d) pristupa moru, ali koji bi se negirao Istoku.

3. (2) Zbog mogućnosti da SR Jugoslavija počne trgovati sa Zapadom i Istokom vrijednošću svog geostrateškog položaja kao barijere i spojnice veće značenje dobivaju tada Mađarska, R. Hrvatska i Federacija

4. a) (3) Međutim, najnovijim razvojem događaja i perspektivom širenja NATO-a i R. Hrvatska i Federacija i SR Jugoslavija - gube na svom geostrateškom značenju, budući da pristup NATO-u Mađarske, a zatim i Rumunjske i eventualno Bugarske, stvara novu isturenu zonu prema Istoku uz povezanost srednje-europskog i južnog krila NATO-a i morem i kopnom

b) i Bugarska izražava želju da uđe u NATO

c) ako to za sada nije u izgledu - očito je da Bugarska više neće postati Istok

5. Ovakvim razvitkom događaja SR Jugoslavija uvelike dolazi u izravno, bilo

- a) natovsko, bilo
b) pronatovsko okruženje; unatoč našem

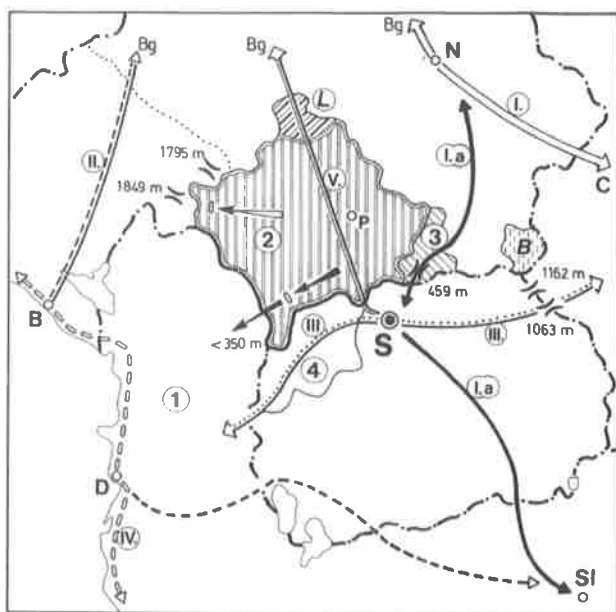
htijenju, tu se još ne može ubrojiti i R. Hrvatska.

GEOPROMETNA PERIFERičNOST KOSOVA

Isto tako kao što geostrateški položaj Kosova ima nepovoljne posljedice za rješenje krize jer je međunarodnim moćnicima prvenstveno do toga da prostor pacificiraju, a ne da istinski riješe problem (dakle, na neki pravedan način) i prometni položaj Kosova je nepovoljan: naime, Kosovo je periferno locirano u odnosu prema nekim glavnim europskim prometnicama (veza Srednja Europa - Levant/Orijent), što znači: s Kosovom ovakvim ili onakvim, s Kosovom ili bez njega - glavne prometnice funkcioniraju, a to je uostalom i jedino važno!

Kosovo i albanski etnikum

I. 1 - 4 Glavni prostori teritorijalno kontinuiranog albanskog etnikuma (1 - Albanija, 2 -



- 1-①-④ 2-a) b) 3-a)-I-→ b) I.a
c) d) 4- 5-a) b) ●
6- 7- 8-a) b) ← c) ←

Sl. 4. Geoprometni položaj Kosova

Kosovo, 3 - općine Bujanovac i Preševo, 4 - zapadna Makedonija)

2. a) teritorij i granica Kosova prije ukidanja autonomije 1989. godine, ali

b) nije uključena najsjevernija općina Leposavić, budući da ima izrazitu srpsku apsolutnu većinu (L)

PERIFERICHNOST KOSOVA

3. a) I. Glavna prometna veza Bečka zavala/ Panonija - Solun, Istanbul, rubno je položena u odnosu prema Kosovu i ne zahvaća taj prostor.

b) I. a - rubno je položen i pravac za Solun, iako dijelom prolazi i kroz albanski etnikum u općinama Bujanovac i Preševo.

c) Preševska vrata /koridor (s najvećom visinom od 459 m) kao južna vrata Srbije između Kosova i jugoslavensko-bugarske granice.

Većinske albanske općine Bujanovac i Preševo locirane u južnim vratima Srbije ne mogu biti prijetnja prometu prema Makedoniji i Grčkoj

d) Općina Bosilegrad s većinskim bugarskim pučanstvom (B), istina, sužava srpski etnički prostor u južnim vratima i na kontaktu Srbije s Makedonijom, ali ne može biti uzrokom prometnih i političkih problema.

4. II. - prometnica Beograd-Bar u odnosu prema Kosovu također je periferno položena i ima samo ograničeno regionalno značenje, i to prije svega za Rumunjsku

5. a) III. - glavna perspektivna transbalkanska prometnica zapad-istok između albanskog Drača i bugarskog Burgasa također ne zahvaća Kosovo, nego Makedoniju, pri čemu

b) Skopje, a ne Kosovo postaje izuzetno važno prometno križište.

6. Značenje nove eventualne veze Burgas-Drač ne treba prenaglašavati, jer povezanost Balkanskog poluotoka smjerom istok-zapad u njegovu južnom dijelu na trasi nekadašnje rimske ceste (via Egnatia) nije odlučno za životno aktiviranje. Zato treba naglasiti da zapravo već postoji cestovna veza Drač-Makedonija-Solun (s nastavkom za Istanbul), ali ni ona nema perspektive da preraste u veliku regionalnu prometnicu.

7. IV. - Nova eventualna „sunčana cesta“ Atena-Trst za koju postoji interes i u Grčkoj i R. Hrvatskoj - također zaobilazi Kosovo

UNUTARREGIONALNA POVEZANOST

8. a) V. - Ibarska magistrala Kraljevo-Kosovo-Skopje nema značenja za nadregionalni promet, a isto tako

b) Kosovo ima malo značenje i u povezivanju južne Srbije s crnogorskim primorjem, ili Sandžakom, bilo zbog nerazvijenih prometnica, bilo zbog visokog reljefa (sedlo Čakor 1849 m, prijevoj na Žljebu 1795 m) ili

c) političkih odnosa s Albanijom, što onemogućuje pristup Albaniji dolinom Bijelog Drima.

B - Bar, D - Drač, S - Skopje, P - Priština, N - Niš, Sl - Solun, C - Carigrad

MOGUĆA PODJELA KOSOVA?

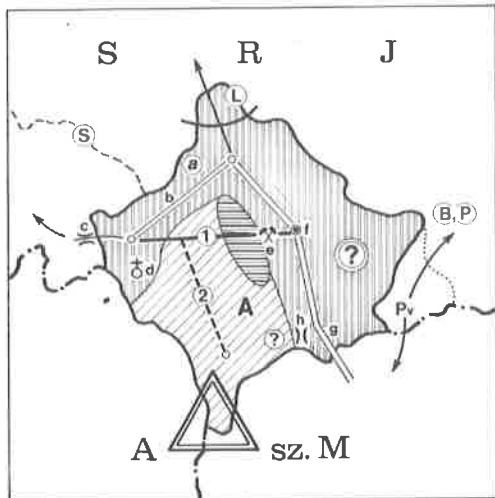
Jedna od varijanti moguće podjele Kosova ostavlja Srbiji više od 50 % teritorija, ali i neke najvažnije gospodarske sadržaje.

Zbog toga što u Srbiji sve više raste svijest o tome da Kosovo ipak više nije niti može biti dio istinske Srbije, razumljivo je da bi ona mogla pristati ne samo na podjelu teritorija, nego bi joj to čak moglo biti i u interesu, jer ako Kosovo već nije Srbija, onda ga treba podijeliti i tako ipak steći dio tuđega - a i to se isplati. Za razliku od toga, kosovski Albanci na podjelu ne mogu pristati jer bi izgubili dio svojega teritorija, a za tako nešto oslobodilački rat se očito ne vodi. Zato se na podjelu Kosova kao "rješanje" ne može računati, osim ako ga međunarodni moćnici nametnu po daytonskom uzoru.

1. a) srbijanski teritorij (shematizirano) - logično se nalazi uz granicu sa Srbijom i Crnom Gorom, pri čemu

b) odjeljuje muslimanski Sandžak (S) lociran uz granicu Crne Gore i Srbije od albanskog etnikuma i albanske političke tvorevine na Kosovu;

c) isto tako, široko srbijansko zaleđe na Kosovu osigurava preševska vrata/prometni koridor (Pv) koji imaju apsolutnu albansku većinu pučanstva;



- 1-a) b) c) 2-a) b)
 3-a) b) 4-a) b) c) d)
 e) f) g) h) 5-a)
 b) 6- 7-a) b)

Sl. 5. Jedna od varijanti moguće podjele Kosova

2. a) albanski teritorij (shematizirano) - logično se nastavlja na granicu s Albanijom i zapadnom Makedonijom, što je mogući

b) zalag eventualnog budućeg političkog ujedinjenja Albanije, Kosova i sjeverozapadne Makedonije.

Osim općina Leposavić, Zvečan i Zubin Potok (sa srpskom apsolutnom većinom) sve druge općine u srbijanskom dijelu podijeljenog Kosova (1991.) imaju albansku apsolutnu većinu, što jasno govori o tome da Albanci ne bi mogli prihvatiti takovu podjelu;

3. a) (?) - najveći je problem pri tome što čitavo istočno Kosovo s većinskim albanskim pučanstvom ostaje u Srbiji;

b) - ? - za Srbiju bi također bilo povoljno da svojim kosovskim teritorijem odijeli albansko Kosovo od istovrsnog etnikuma u zapadnoj Makedoniji, što, međutim u ovoj varijanti podjele nije slučaj.

SRBIJANSKE PREDNOSTI

4. Ovakvom podjelom Srbija ostvaruje niz prednosti:

a) a - ostaje joj potencijalna zona za natapanje ispod Mokre gore (2154 m)

b) glavna prometnica Kos. Mitrovica-Peć s nastavkom veze za Crnu Goru preko

c) sedla Čakor (1849 m)

d) Dečani s manastirom kao važnim srpskim povijesnim uporištem. Inače, od ostalih važnih vjerskih sadržaja većina ostaje u srbijanskom dijelu

e) rudarstvo u Kosovu polju i na njegovu zapadnom rubu

f) Kosovo polje s Prištinom, prometnicama i agrarnim mogućnostima

g) zadržava se i nadzor nad prometnicama u Kačaničkoj klisuri,

h) prijevoj Crni kamen (1093 m) kao dodatna veza za zapadnu Makedoniju

ALBANSKE PREDNOSTI

5. a) što se tiče albanskog dijela, važno je da on prekida željezničku i najkraću cestovnu vezu Priština-Peć, tako da

b) (2) - čitava željeznička pruga Peć-Prizren dolazi u albanski posjed

6. Isto tako, u albanskom posjedu ostaje i čitav prostor Drenice koja je tradicionalna albanska ustanička baza i moguće uporište s kojeg se može ugrožavati Kosovo polje.

7. a) U oslobodilačkom pokretu na Kosovu logično se može očekivati da Albanci neće računati na najsjeverniju kosovsku općinu Leposavić koja ima apsolutnu većinu srpskog pučanstva. Osim toga, Srbi su na sjeveru Kosova (općine Zubin Potok, Zvečan, Mitrovica i Leposavić) spremni održati referendum kojim bi se u slučaju za njih nepovoljnih rješenja kosovskog pitanja - taj prostor odcijepio od Kosova i priključio Srbiji.

b) Međutim, postavlja se pitanje da li u oslobodilačke ambicije Albanaca ulaze i općine Bujanovac i Preševo koje, istina, imaju apsolutnu većinu albanskog pučanstva, ali su locirane izvan teritorija nekadašnje SAP Kosovo. Što se tiče albanskog etnikuma u sjeverozapadnoj Makedoniji, on svakako mora biti isključen iz oslobodilačkih ambicija jer da bi svaki albanski angažman u tom prostoru značio promjenu državnih granica što bi moćnici

velikog svijeta znali, mogli i što je najvažnije i jedino odlučujuće, htjeli spriječiti!

KOSOVO U GEOPOLITIČKOM OKRUŽENJU S POSLJEDICOM PRAKTIČKE IZOLACIJE

1. a) *Vanjsko okruženje* Kosova teritorijem Srbije i Crne Gore uključivo s kontrolom granice i prema Albaniji i sjeverozapadnoj Makedoniji. Ukoliko Srbija i Makedonija ne bi mogle potpuno kontrolirati svoje granice u prostorima albanskog većinskog etnikuma, tu bi zadaću mogao imati NATO.

b) naročito je i odlučujući interes Srbije da apsolutno zatvori granicu prema Albaniji kao stvarnoj i potencijalnoj logističkoj bazi Oslobođilačke vojske Kosova.

2. Srbija kontrolira i pod svaku cijenu će nastojati zadržati kontrolu nad svim rubno položenim većim gradovima na Kosovu (1 - Kos. Mitrovica, 2 - Priština, 3 - Kačanik, 4 - Prizren, 5 - Đakovica, 6 - Peć), kao i nad prometnicama koje ih povezuju (*vanjsko ili rubno* Kosovo. To znači da

3. a) *unutrašnje ili središnje* Kosovo dolazi u dodatno

b) *unutrašnje okruženje* i izolaciju što je jedan od čimbenika mogućeg (privremenog)

vojnog slamanja kosovskog oslobodilačkog pokreta. Bitan je problem za albanski gerilski oslobodilački pokret činjenica da je unutrašnja albanska jezgra Kosova relativno malih dimenzija (svega oko 65 x 45 km), čemu treba dodati i činjenicu da je on presječen s tri važne prometnice, a po svojim se reljefnim i vegetacijskim osobinama ne odlikuje nikakvim teško pristupačnim i zato bolje zaštićenim uporištima, pribježištima i zbjegovima,

4. Okruženjem i izolacijom Kosova albanski etnikum gubi vezu i s Albanijom (a), muslimanima u Sandžaku (b), Albancima u Preševskim vratima (c), i u sjeverozapadnoj Makedoniji (d), dakle je povoljnost kontakta kosovskog albanskog etnikuma s ostalim albanskim etnikumima samo privid, jer je srpski čimbenik izolacije jači od moguće međualbanske povezanosti.

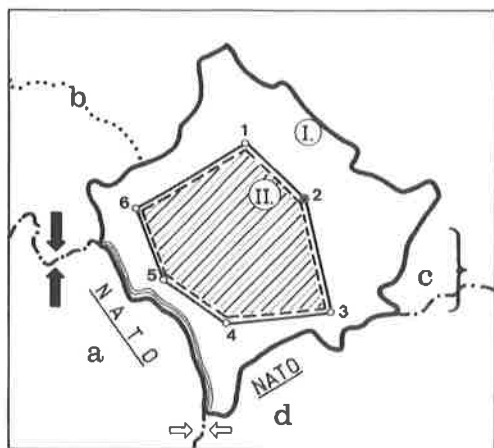
5. a) Zbog albanskog pitanja logično je da su Albanija i SRJ otvoreni i naravni neprijatelji;

b) o naravnom neprijateljstvu mora se govoriti i u slučaju Albanije i Makedonije, iako je suzdržanost obiju strana izrazita;

c) isto tako, valja upozoriti da su SRJ i Makedonija u slučaju albanskog pitanja naravni saveznici, iako imaju međusobno neriješenih opterećenja i problema (velikosrpska ideja o Makedoniji kao "staroj Srbiji" i granična pitanja).

KOSOVO KAO SRBIJANSKA GEOSTRATEŠKA PERIFERIJA. VEĆE JE ZNAČENJE SANDŽAKA

Pretpostavka da je Kosovo za Srbiju zapravo geostrateška periferija ima relativno manje značenje, koje bitno zaostaje za (potencijalnom) ulogom i problemom Sandžaka. Naime, Kosovo nije nikakav prekid u etnopolitičkom kontinuitetu Srbije/Crne Gore; ono ne može ugroziti ni južna (preševska) vrata za Makedoniju, dok za razliku - muslimanski Sandžak (52 % Muslimana 1991. godine) jest potencijalni teritorijalni i etnički prekid između Srbije i Crne Gore. Štoviše, to je i *prekid koji bi Srbiju odalečilo od mora*, što znači: Srbija će se najodlučnije i grčevito boriti za očuvanje svoje vlasti u Sandžaku, i to svim, uključivo i divljačkim



- 1-a) ① b) — 2-1+6 3-a) □ b) ②
 4-a-d 5-a) ↓ b) ⇄ c) —

Sl. 6. Geopolitičko okruženje Kosova

sredstvima (ono u R. Hrvatskoj i BiH bila je samo dječja igra u usporedbi s onim što se može dogoditi u Sandžaku) i to sve zbog veza s morom. Jednostavno rečeno, Srbija ne smije ostati bez pristupa k moru i Sandžak tu ima krucijalno i odlučujuće značenje. (Usput rečeno - sve ono što se govori o "separatizmu" Crne Gore i "raspadu" SR Jugoslavije obično je fazmagorično bulažnjenje i glupost onih koji zbog jednostrane i nedovoljne naobrazbe, a time i zbog određene deformiranosti vlastitog intelektualnog profila ništa ne razumiju. Jasno je da će svaki pokušaj separatizma Srbija likvidirati ognjem i mačem, a to je i znalcima i svima onima kojih se to tiče predobro poznato!

Međutim s Kosovom, za razliku od toga, nije tako: ono ni u kojem slučaju ne kontrolira pristup Srbije k moru, čak i južna Srbija ima pristup k moru - makar i zaobilazni - bez obzira na Kosovo. Istina, ta južna Srbija jedan od svojih potencijalnih prometnih izlaza do mora ima i preko Albanije (Drač), ali taj izlaz danas uopće ne dolazi u obzir, a slična je i perspektiva. Isto tako, blizina buduće velike transbalkanske prometnice Burgas-Skopje-Drač nema značenja za Srbiju, jer je njezina izgradnja još stvar daleke budućnosti.

GEOSTRATEGIJA KOSOVA I SRBIJANSKA JUŽNA (PREŠEVSKA) VRATA

Albanski etnikum koji je na jugoistoku Kosova širi od nekadašnjeg upravno-političkog teritorija Kosova zajedno s bugarskim etnikumom u općini Bosilegrad, istina, sužava južno srbijansko proćelje prema Makedoniji na samo oko 30 km, ali je ta činjenica u današnjim odnosima snaga malo važno, jer Srbija svakako može osigurati svoja južna vrata (prostor Bujanovac-Preševo), što znači i osiguranje jednog važnog europskog prometnog pravca, a na tome je Europa više zainteresirana negoli za nekakvu pravednost.

ZAKLJUČAK

1) Jasno se vidi da najnovijim širenjem NATO-a na istok prema Istoku ostaju dvije bitne

nepovoljne značajke - ponajprije, NATO i Zapad ne ostvaruju potpunu dominaciju na Balkanu, i zatim (što je mnogo važnije) *postoji određeni geostrateški nered na spojnicima srednjoeuropskog i jugoistočnog krila NATO-a*. Na toj spojnici NATO-u nisu priključene neke geostrateški vrlo relevantne države, a osim toga postoji i jedno vrlo izraženo krizno žarište.

2) Što se tiče Kosova, kao rješenje, umjesto državnosti sprema se velika nepravda, a to je siguran zalag budućih sukoba.

O sudbini Kosova već postoji dogovor moćnika Velikog svijeta i Srbije - Kosovo ostaje u Srbiji/Jugoslaviji i taj je politički problem već riješen.

Poradi toga, nikakve ozbiljnije vojne intervencije NATO-a neće i ne može biti, a ako se nešto eventualno i probudi intervencija neće ići u prilog bitnih albanskih interesa, osim (donekle) u humanitarnom smislu, a i to može biti samo vrlo ograničenog opsega: i umjesto kažnjavanja, NATO će braniti Srbiju od nje same. Ponavlja se, dakle, bosansko-hercegovački slučaj: ono što je najvažnije - Srbima i Srbiji se omogućuje i priznanje, a sila može služiti ne za ostvarenje pravednosti, nego tek da se Srbiju onemoguću u pretjerivanju i svede na onu još uvijek zamašnu mjeru koju su odredili međunarodni moćnici.

Albancima zato ne preostaje drugo negoli oslanjanje na demografski prirast, jačanje političkih institucija i čekanje, a sve uz gorku spoznaju da im nitko ne može pomoći (u tome ni Albanija), a da to zapravo nitko djelotvorno i ne želi. *Danas su svi protiv albanske državnosti na Kosovu*. Na kraju će sve ipak riješiti demografija. U svemu tome za R. Hrvatsku postoji i jedna poruka iz priče: prema Velikome svijetu i u tome Europi - R. Hrvatska se mora odnositi tako da ostvari određene koristi (ni na čiju štetu). Ali se s TAKVOM (sramotnom) Europom ne smije previše identificirati. To nije nikakav protueuropski stav, stav protiv europskih vrijednosti - to je samo stav protiv one Europe koja je stala na stranu Srbije, a protiv albanske slobode i koja je dozvolila Ovčaru i Srebrenicu.